

Interjú Harald Uhliggal*

(Szilágyi Katalin, Kónya István)

Harald Uhlig 2007 óta egyetemi tanár, 2009 óta pedig tanszékvezető a University of Chicago közgazdaságtan tanszékén. Előtte a Princeton Egyetemen, a Tilburg Egyetemen, valamint a berlini Humboldt Egyetemen tanított. Kutatásokat folytat a makroökonómia, pénzügyi piacok és a bayesi ökonometria területein, különös tekintettel ezek találkozási pontjaira. 2006 és 2010 között az Econometrica társszerkesztője volt. Tanácsadóként segíti a Bundesbank és a Federal Reserve Bank of Chicago munkáját. Jelenleg a CEPR üzleti ciklusokat dátumozó bizottságának elnöke. Kutatási munkatárs a CEPR-ban, az NBER-ban, valamint választott tag az Econometric Societyben. 2003-ban megkapta a német „Verein für Socialpolitik” Nagydíját.

– Beszélne arról, hogy melyek a legfontosabb kutatási területei, és jelenleg milyen projekteken dolgozik?

Általában érdekelnek a pénzügyi piacok és a makroökonómia közötti kölcsönhatások, valamint a Bayes-féle idősoros módszerek. Több futó projekten is dolgozom; vannak köztük régiek és újak is. Az egyik kedvenc projektemben a szuverén adósságválságokkal és a pénzügyi mentőakciókkal foglalkozom. Ebben a jelenlegi európai helyzet is motivál. Ezen a projekten közösen dolgozom *Francisco Roch*-sal, aki jelenleg az IMF-nél van, de korábban a University of Chicagón a doktorandusz hallgatóm volt. A *Cole és Kehoe*¹, illetve *Arellano*² által korábban kidolgozott adósságválság-modelleket ötvözzük, és azt vizsgáljuk, hogy indokoltak lehetnek-e és milyen következményekkel járnak a pénzügyi mentőakciók. Természetesen sokféle kérdés merül fel ezzel kapcsolatban. Közülük kifejezetten egy kérdésre koncentráltunk: egy adósságvásárlási garancia – amely hasonló talán az EKB által is elképzelhető – eredményezheti-e az egyensúlyok közül a kívánatos megválasztását, és hogyan kell eljárni ezzel kapcsolatban? A modell tartalmazza a vevői sztrájk lehetőségét: amikor a koordináció esetleges kudarca esetén a vevők nem hajlandók megvásárolni valamely ország adósságát, ezt a jelenlegi vevők figyelembe veszik – ez nagyon magas hozamokat eredményezhet egy ilyen vevői sztrájk lehetőségét nem tartalmazó helyzethez képest. A modellnek ez a tulajdonsága egybevág azokkal a nézetekkel, amelyek szerint jelenleg rosszindulatú spekulánsok – szövetkezve egyes európai országok ellen – felhajtják a hozamokat, és így a döntéshozóknak be kell avatkozniuk. A modellünk természetesen semmilyen rosszindulatú elemet nem tartalmaz: az adósságvásárlóknak egyszerűen figyelembe kell venniük, hogy az ország a jövőben nem lesz képes továbbgörgetni az adósságát. A vevői sztrájk akár be is teljesítheti önmagát: ha a vevők sztrájkba lépnek, az ország nem tudja fizetni az adósságát; mivel az ország nem fizet, a vevői sztrájk eleve jó döntésnek bizonyul, hiszen a vevők úgysem kapnák vissza a pénzüket egy fizetéseképtelenné vált országtól. Ez a koordinációs probléma többszörös egyensúlyt eredményez. A modellbe bevezetünk egy pénzügyi mentőcsomagot nyújtó ügynökséget, amely valójában nem más, mint egy nagybefektető. A mentőcsomagot nyújtó ügynökség is piaci hozamot szeretne elérni, mint mindenki más, viszont jelentős piaci súlya van. Ezért meg tudja ígérni, hogy a piacon marad még akkor is, ha senki más nem hajlandó az ország adósságát megvásárolni. Tehát amikor mindenki más sztrájkol, egyedül ez az ügynökség nem csatlakozik a sztrájkhoz. Ha a beavatkozása elég jelentős, az ország nem válik fizetéseképtelenné, és a többi vevő rájön, hogy nekik sem kellett volna

* Jelen cikk a szerzők nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját.

¹ COLE, HAROLD L.–TIMOTHY J. KEHOE (2000): Self-Fulfilling Debt Crises. *Review of Economic Studies*, vol. 67 no. 1, pp. 91–116.

² ARELLANO, CRISTINA (2008): Default Risk and Income Fluctuations in Emerging Economies. *American Economic Review*, vol. 98 no. 3, pp. 690–712.

sztrájkolniuk. A beavatkozás megoldja az eredeti koordinációs problémát, és eljut a kívánatos, alacsony hozammal járó, sztrájkmentes egyensúlyi helyzethez. A modellünkben alkalmazott mentőcsomagot nyújtó ügynökség nem veszít a helyzeten, de nem is tesz szert átlagosnál nagyobb nyereségre: egyszerűen piaci hozamhoz jut a portfóliója után. Ezt követően azt elemeztük, hogy mekkorának kell lennie az ígért beavatkozásnak. Azt is tudni szeretnénk volna, hogy melyik az a méret, ahol a mentőcsomagot nyújtó ügynökségnek ki kell vonulnia, mert olyan rossz a helyzet, hogy az ország alapvető okok (nem csupán napfolthatás³) következtében válik fizetésképtelenné. Azt az eredményt kaptuk, hogy bizonyos adósságtartományban a mentőcsomag részét képező garanciáknak nagyon rövid időn belül nagyon nagy összegűeknek kell lenniük, szinte addig a mentőcsomagméretig, ahol az ügynökségnek az adott ország teljes újonnan kibocsátott adósságát meg kell vásárolnia. Egy kicsivel e fölött viszont az ügynökségnek teljesen ki kell szállnia, mivel ha az adósságteher túl magas, az ország fundamentális okok miatt válik fizetésképtelenné, még a vevői sztrájk lehetősége nélkül is. A tanulság az, hogy egy ilyen ügynökség egy bizonyos pontig segíthet, de e fölött ki kell szállnia. A második tanulság az, hogy megfelelő árak mellett kell mindezt megtennie, figyelembe véve, hogy az illető ország fundamentális okok következtében a pénzügyi segítség ellenére is fizetésképtelenné válhat. A harmas számú tanulság pedig az, hogy ha az ügynökség ki tudja küszöbölni az adósság továbbgörgetésével kapcsolatos napfoltkockázatot, a hozam eleinte csökken, de emiatt az ország még több hitelt vesz fel, és az adósság szintje nő. Bizonyos mértékig a vevői sztrájjal járó koordinációs probléma miatt bekövetkező fizetésképtelenség helyébe itt a fundamentális fizetésképtelenség lép, mivel az országnak túl magas lesz az adóssága. Bár a mentőcsomagot nyújtó ügynökség kiküszöböli a koordinációs problémával járó rossz egyensúlyt, csak kismértékben csökkenti a fizetésképtelenség bekövetkezésének valószínűségét. Ha tehát a nemfizetés valószínűségét akarjuk kiküszöbölni, erre a módszer alkalmatlan, viszont ha csak a nem kívánatos napfolt egyensúlyi helyzetet szeretnénk megszüntetni, ez ésszerű lépés is lehet. Számos egyéb kérdést is fel lehetne vetni ebből a modellkeretből kiindulva, és remélem, hogy a jövőben módom lesz ezeket is végiggondolni.

– Bizonyára van kialakult álláspontja az euro jelenlegi válságát illetően. Megosztaná velünk az ezzel kapcsolatos nézeteit?

A teljesség kedvéért: az ezzel kapcsolatos véleményem túlmegy azon, mint amit komoly kutatási eredményekből szilárd következtetésként levonhatunk. Ezzel együtt nem tetszik az erről folyó vita jelenlegi iránya, úgy vélem, hogy a vita meglehetősen zavaros. Egyesek azt állítják, hogy meg kell mentenünk az eurót. De mit is jelent ez az állítás? *Duisenberget* (Wim Duisenberg, az EKB első elnöke 1998–2003 között – a szerk.) már korábban megkérdezték, hogy mit is jelent valójában az euro bukása. Válaszában a stabil infláció fenntartását emelte ki egyedüli mérőeszközként. Amikor az emberek az „euro megmentéséről” beszélnek, nem tudom, hogy mire is gondolnak valójában. Az euroövezetben működő pénzügyi rendszer megmentése a cél? Hiszen ez az EKB egyik feladata. Azt jelenti-e az „euro megmentése”, hogy meg kívánjuk menteni az egyes országokat a fizetésképtelenségtől? Hol van itt a kapcsolat? Azt jelenti-e az „euro megmentése”, hogy meg akarjuk előzni, hogy egyes országok kilépjenek az euroövezetből? Miért volna olyan szörnyű, ha mondjuk Görögország csatlakozna Dániához és más európai országokhoz, amelyek nem részei az euroövezetnek? Milyen veszélyt jelent ez az euróra nézve? Ebben az esetben először jó volna mindezt tisztázni, csak azt követően lehet elkezdni keresni a megfelelő gazdaságpolitikai lépéseket. Mondok egy példát. Ha stabilan akarjuk tartani a fizetőeszközt, valószínűleg helytelen lépés nagy mennyiségű eurót nyomtatni és ezt a pénzt rossz fedezet ellenében kiosztani: ez a későbbiekben inflációhoz vagy a jegybank veszteségéhez vezethet. Ha tehát a stabil fizetőeszköz megőrzése a prioritás, és ha a Duisenberg által javasolt mérőeszközt használjuk, ez nem megfelelő megoldás. Ennek ellenére az EKB jelenleg ezt teszi, vagyis *Draghi* (Mario Draghi, az EKB elnöke 2011 novemberétől – a szerk.) és az EKB döntéshozói más-ként fogják fel a kérdést. Vajon a pénzügyi rendszer stabilitásának megőrzése az elsődleges céljuk? Ezt sem hinném. A hosszú távú újrafinanszírozási műveleteket illetően az EKB lényegében a saját országuk adósságának megvásárlására ösztönözte a bankokat. Egy sérülékeny görög banknak viszont semmiképpen sem érdeke, hogy görög államkötvényeket vásároljon. Egy sérülékeny spanyol banknak semmiképpen sem állhat érdekében, hogy spanyol államkötvényeket vásároljon, ugye? Ha meg kívánjuk őrizni a bank stabilitását, arra kellene ösztönöznünk, hogy szabaduljon meg a spanyol kötvényektől és vásároljon helyettük német kötvényeket! Mindezt azért csinálják, hogy csökkentsék a spanyol államkötvények hozamát, és megmentésük Spanyolországot a fizetésképtelenné válástól vagy attól, hogy kilépjen az eurozónából. Komolyra fordítva a szót. Ki akarna-e lépni akár Spanyolország, akár Görögország az eurozónából, ha tényleg úgy alakulna a helyzet? Nem hinném. Úgy gondolom, hogy mind Spanyolország, mind Görögország számára kedvezőtlen lenne

³ A napfolthatás („sunspot”) azt jelenti, hogy a gazdasági szereplők viselkedése és így a lehetséges egyensúlyok kiszámíthatatlanul és nem fundamentális okok miatt váltokoznak.

kikerülni az euroövezetből. Az eurozóna részeként rengeteg transzferben részesülnek, és a szerződéseket úgyis euroalapon kötik meg: tehát semmi sem ösztönzi őket a kilépésre. Az egyetlen ország, amelynek érdekében áll kilépni az eurozónából, az Németország, hiszen ő garantál és végső soron fizet ki rengeteg pénzt a jelenlegi helyzet fenntartása érdekében. Számomra az jelentené az eurozóna végét és az euro végét, legalábbis a ma ismert formájában, ha Németország úgy döntene, hogy kilép az euroövezetből. Számomra tehát úgy tűnik, hogy az EKB a tűzzel játszik, amikor elkezd kiigazítani a dél-európai országokat és azok bankrendszerét: mindez ösztönözheti Németország kilépését. Az EKB megsérti az eredeti szerződéseket, megsérti a Maastrichti Szerződést, és a politikája sérti a parlamentek fiskális kérdések fölötti túlnyomó hatáskörét. A költségeket és az adókat a parlamenteknek, nem az Európai Központi Banknak kellene meghatározniuk. Könnyen előfordulhat, hogy az Európai Alkotmánybíróság úgy határoz, hogy az EKB jogtalanul beavatkozik a nemzeti parlamentek költségvetési jogkörébe. Ez olyan helyzet kialakulásához vezethet, amikor Németországnak egyszerűen ki kell lépnie, ha a német Alkotmánybíróság egyetért azzal, hogy ilyen jogsérelemre került sor.⁴ Ha tehát Draghi meg kívánja menteni az eurót, semmiképpen sem akarhatja, hogy mindez bekövetkezzen. Ha Draghi óvatosan próbálna eljárni, nem szabadna a tűzzel játszania – mégis ezt teszi. Egyértelmű tehát, hogy más a célja. Bemutattam egy kutatásomat, ahol a mentőcsomagok és a garanciák a kívánatos egyensúlyi helyzet elérését szolgálhatják, kiküszöbölve a vevői sztrájjal járó egyensúlyi helyzetet. Az EKB úgy is felfogható, mint ez a nagy, külső befektető, amely a dolgok ilyen kimenetelét garantálni tudja. Ha az EKB ezzel akar érvelni, akkor nagyon egyértelműen meg kell fogalmaznia ezt. Ebben az esetben viszont nagyon bonyolult módon, nagyon óvatosan kell eljárni. Biztosítania kell, hogy kizárólag a napfoltokat küszöböli ki. De az, hogy alamizsnát osztogat olyan bankoknak, amelyek hazárdjátékot játszottak az eszközeikkel, és rajtavesztettek, vagy, hogy olyan országoknak utal pénzeket, amelyek képtelenek a saját ügyeiket tisztába tenni, nagyon rossz ösztönzést jelent. Ezzel morális kockázatot hozunk létre. Úgy gondolom, hogy Spanyolország már jó úton haladt ahhoz, hogy a pénzügyeit rendbe tegye. Az EKB azonban egyszer csak előáll azzal, hogy: ne aggódjatok, mi majd megvesszük a kötvényeiteket. Ez politikai szempontból lehetetlenné teszi, hogy Spanyolországban bárki is a megszorítások mellett érveljen, hiszen mindenki tudja, hogy az EKB akkor is megveszi a kötvényeket, ha minden más összeomlik. Ki az az örült, aki most Spanyolországban a szükséges, de nehéz politikai döntések mellett érvelne, ha egyszer létezik külső segítség? Valakinek azonban meg kell fizetnie ennek az árát: ezek a források nincsenek ingyen. Én személy szerint amellett vagyok, hogy vissza kell térni az eredeti szabályokhoz és kimondani: ha egy bank bedől, ne aggódjunk miatta túlzottan. A bankcsődök elkerülésére régóta létező és működő megoldási mechanizmussal rendelkezünk. Fizetőképes, de illikvid bank számára lehet hitelezni, viszont ha a bank fizetéseképtelen, át kell venni, ki kell fizetni a részvény- és kötvénytulajdonosokat, és megvizsgálni, hogy mit tehetünk a megmaradt eszközökkel, lehetőség szerint találni kell egy megfelelő vevőt. Ha egy ország válik fizetéseképtelenné, nem nyújtunk a számára mentőcsomagot, hanem hagyjuk, hogy fizetéseképtelenné váljon. A fizetéseképtelen ország nem olyan szörnyű dolog, nem a világ vége. Előfordul. Az ilyen kötvényeket birtokló befektetők veszítenek, de hát ilyen a piac: az ember egyszer nyer, egyszer veszít. Ha tényleg visszatérnénk az eredeti szabályokhoz, és megengednénk a fizetéseképtelenség bekövetkezését, valószínűleg viharos lenne a helyzet. Ez egy ideig komoly nehézségekkel járna, de aztán a problémák megoldódának, és egészséges bankokkal, egészséges pénzügyi egyensúllyal folytatnánk tovább; megszűnnének a fenyegető veszélyek, hogy az EKB nagy összegű adósságot vásárol, és így tovább. Minden újra rendbe jönne tehát. Egy rövid kellemletlen időszak után visszatérni a kívánatos helyzetbe: szerintem ez sokkal jobb, mint tovább rugdosni a problémát, mindenfajta morális kockázatot teremtve és mesterségesen életben tartva sok zombi bankot. Csak meg kell nézni Görögországot. Ki akarták segíteni őket, de egyértelmű, hogy az ország vagy újra fizetéseképtelenné válik, vagy még több pénzt kell beöntenie kívülről. Miért? Egyszer kell cselekedni, de akkor helyesen. Lépjünk túl rajta, foglalkozunk a jövővel. Ez a véleményem.

– Akkor talán térjünk vissza a kedvenc kutatási területéhez. A (tágra értelmezett) DSGE-modellek pénzügyi súrlódásokkal és más típusú súrlódásokkal történő kiegészítését és továbbfejlesztését célzó legújabb kísérletekre gondolok. Ön szerint az a helyes irány, hogy ragaszkodunk az alapokhoz, és azokat finomítgatjuk tovább, vagy valami egészen másra számíthatunk a közeljövőben? Illetve kell-e, hogy teljesen másképpen alakuljanak a dolgok?

Szerintem hagyni kell, hogy virágozzék minden virág. Mindig nagyon örülök, ha valaki előáll valami izgalmas új megoldási móddal egy adott problémára. Soros György még intézetet is alapított az Új Közgazdasági Gondolkodásnak szentelve. Ez rendben van. Én is szeretem az új közgazdasági gondolkodást. Az újfajta közgazdasági gondolkodásra mindig

⁴ Az interjú augusztus elején készült. A német alkotmánybíróság szeptember közepén zöld utat adott az EKB adósmentő tervének, az Európai Stabilitási Mechanizmusnak (ESM).

szükség van, kutatóként erre kell törekednünk. De ez nem könnyű feladat, nem igaz? És hát ugye attól, hogy valami új, még nem lesz szükségképpen jó is. Tehát, amire szükségünk van, az a jó új közgazdasági gondolkodás. Ha bárki előáll valami új és nagyszerű ötlettel – rajta, próbáljuk ki! De amíg egyesek ezzel foglalkoznak, valakinek azzal is foglalkoznia kell, hogyan lehet tökéletesíteni az eddigi módszereket. Nem véletlen, hogy valami sikeres volt a múltban: elképzelhető, hogy csak egy kicsit kell rajta csiszolni, és érdemesebb ebben az irányban haladnunk. Szóval próbálkoznunk kell ezzel is, azzal is, versenyeztessük meg a módszereket, és majd kiderül, hogy melyik válik be a legjobban. Sok szakember ma is számos különböző szemszögből próbálja megközelíteni ezt a problémát. Az, hogy rengeteg kísérlet zajlik jelenleg, nagyon izgalmas a kutatók számára, viszont összezavarja a kutatók felhasználóit, és még jobban összezavarja a külvilágot. Mindenesetre tény, hogy rengeteg különféle módszert próbálnak ki különböző problémák megválaszolására.

– Elképzelhető-e, hogy bármelyik új módszer egyszer majd olyan sikeres legyen, mint a jelenlegi paradigma?

A „siker” sohasem értelmezhető önmagában. A jelenlegi paradigmán belül, a jelenlegi modellekkel is egész jó eredményekre juthatunk. Ezek a modellek sohasem egy elvont térben léteznek; minden modellt meghatározott céllal hoztak létre. A közgazdászok feladata, hogy választ találjanak különböző kérdésekre. Az egyes közgazdászok más és más kérdésekre adnak válaszokat: a különféle modellek tehát különböző kérdésekhez és célokhoz kapcsolódnak. Az egyes modellek nagyon hasznosak bizonyos kérdések megválaszolására, de teljesen haszontalanok másfajta kérdéseket illetően. A közgazdász szakmát gyakran éri a vád, hogy nem láttuk előre a 2008-as válságot. Újságírók úgy vélekedtek, hogy a modellek nem voltak alkalmasak a válság előrejelzésére. Az az igazság, hogy ezeket a modelleket eleve nem erre a célra alkották meg. Lehet, hogy inkább a hivatásos előrejelzőket kellene vádolni a mulasztással, hiszen nekik a jóslás, az előrejelzés a feladatuk. Kérdezzük meg őket, hogy miért nem voltak rá képesek. A hozzám hasonló kutatókat elsősorban a megfigyelt jelenségekről való gondolkodás és az ezekre adott lehetséges magyarázatok érdeklik. Előrejelzéssel nem foglalkozom. Ehelyett megvizsgálom a 2008-ban és 2010-ben bekövetkezett eseményeket és az ezek nyomában felvetődő érdekes kérdéseket. Lehet, hogy ezek alapján azután felállítok egy modellt, amely képes megválaszolni ezeket a kérdéseket. Egy ilyen modell aztán lehet hasznos, vagy éppen haszontalan a különféle olyan intézmények számára – és szerintem a jegybankok, az IMF vagy az OECD ilyen intézmények –, amelyeknek az a feladata, hogy megpróbálják előre látni, hogy mit hoz a jövő. Ha ezeknek az intézményeknek a feladataik ellátásához jobb modellekre van szükségük, talán el kellene gondolkodniuk azon, hogy miként ösztönözhetnék ezek kidolgozására a kutatókat. Íme egy érdekes kérdés. Ha lenne egy időgépünk, és az ember a mai tudásával visszamehetne 2006-ba, milyen alapvető eszközöket és modelleket vinne magával, mik volnának a legfontosabb tényezők, amelyeket meg kellene vizsgálni, amelyek segítenének előre jelezni a kibontakozó eseményeket? Attól tartok, hogy a pénzügyi súrlódásokkal foglalkozó legfrissebb modellekkel sem jutnánk sokra. Esetleg olyan tényezőket kellene megvizsgálni, mint például az ingatlanárak és -bérleti díjak aránya, a részvényárfolyam-osztalék-arányok vagy a hitel-GDP-arány: ezek volnának az árulkodó jelek. Előfordulhat, hogy a különféle tényezők elérik azt a szintet, ahol nagyon törekennyé válnak egy potenciálisan nagy horderejű esemény hatására. Ez az elképzelés nem teljesen új keletű, ennek ellenére a most elérhető legjobb modelljeink segítségével még mindig nem tisztáztuk teljes mértékben. A jelenlegi DSGE-modellek inkább az utólagos magyarázatra alkalmasak. A kutatók különféle adatokat – pl. a pénzügyi piacokon az árfolyam-különbözetekre vonatkozó adatokat – táplálnak be ezekbe a DSGE-modellekbe, amelyeket egyes DSGE-modellek növekvő pénzügyi súrlódásként értelmeznek. Legjobb esetben is ezek következményeit lehet a modellekkel elemezni. Mindazonáltal valószínűleg lehetetlen mondjuk két évre előre jelezni, hogy nőni fognak-e az árfolyam-különbözetek. Nem lehetséges egy ilyen új modellel visszamenni 2006-ba az időgépünkkel, remélve, hogy majd képesek leszünk megjósolni az egy év múlva bekövetkező válságot. Megismétlem, hogy ez így rendben is van, ha a legtöbb kutatóhoz hasonlóan megelégszünk azzal, hogy utólag elemezzük az eseményeket. Nem elégedhet meg azonban ezzel egy olyan intézmény, amelyik megpróbál elébe menni az eseményeknek. A kérdésre válaszolva tehát, hogy melyik módszer lesz sikeres, illetve kevésbé sikeres a jövőben: ehhez először tisztáznunk kell a célt, hogy körülbelül mit szeretnénk vele elérni, azaz, hogy a módszer és modell milyen célt szolgáljon. Talán hasznos volna, ha a jegybankok vagy az OECD nagyon pontosan megfogalmaznák, hogy mire is van szükségük. Azt hiszem, megvannak ehhez az eszközeik, nem igaz? Ekkor lépnek be a képbe a kutatók: elég, ha egy kis ösztönzést kapnak, hogy ebben az irányban kezdjenek el kutatni, és így a jövőben remélhetőleg megfelelőbb eszközök állnak majd rendelkezésre.

– A speciális szoftverek, például az éppen Ön által kifejlesztett Toolkit vagy a Dynare rendkívüli mértékben megkönnyítették a makrogazdasági modellezést. Egyesek szerint a csomagolt kód széles körű hozzáférhetősége túlsá-

gosan megkönnyíti a belépést, és értelmetlen alkalmazásokat eredményez. Egyetért-e ezzel, és ha igen, tényleg problémát jelent-e ez?

Az a helyzet, hogy ezeket a „toolkit” programokat még régebben írtam saját magamnak, majd feltettem az internetre, hátha mások is hasznosnak találják majd őket. Igen népszerűek lettek, aminek én természetesen nagyon örültem. Nagyon sokan használták ezeket az eszközöket, egyesek még tovább is fejlesztették, és egyre bonyolultabb feladatokra használták őket – nagyszerű! Ennek még jobban örültem. Franciaországban *Michel Juillard (Banque de France – a szerk.)* azóta kifejlesztette a Dynare-t. Azt hiszem, hogy ez inkább egy nyílt forráskódú szoftver, vagyis ennek a kódnak a kifejlesztésében többen is részt vettek. A Dynare újabb, mint az általam írott programok, és sok olyan funkciója van, amire az én „toolkit” programjaim nem képesek. Ez a technológiai fejlődés. Én személy szerint még mindig könnyebben tudok bizonyos dolgokat megcsinálni a saját programjaimmal, mint a Dynare-ral. Mások a Dynare-t használják, amivel természetesen nincsen semmi baj. Egyértelmű, hogy megkönnyítette a fiatal kutatók számára a belépést, és hogy sok mindent könnyebb vele elvégezni. Az eredmény minősége természetesen azon múlik, hogy mire használjuk a szoftvert. A számítógépes kutatók mondása szerint: „ahol szemét megy be, onnan szemét is jön ki”. A nem megfelelő modell rossz eredményhez vezet, még akkor is, ha az tetszetősen bonyolult. Még mindig az emberi tényező a legfontosabb. Ezeknek az eszközöknek a megléte persze rendkívüli eredmény. Ezeknek köszönhető, hogy a makroökonómák komolyabban veszik az adatokat, komolyabban veszik a becslést, a megoldási módszereket és a makroökonómiai dinamika megértését. Lényegesen megemelték a vita színvonalát.

– Érdeklík Önt a szakpolitikai kérdések: részt vesz-e a makroökonómiai politika formálásában? Foglalkozik-e jegybanki tanácsadással akár Európában, akár az USA-ban?

Van valamiféle szerződés a Bundesbankkal és a Chicago Federal Reserve Bankkal, ennek ellenére nem állítanám, hogy szakpolitikai kérdésekben tanácsokat adnék a számukra. Ez mindössze annyit jelent, hogy odamegyek és elbeszélgetünk a kutatóikkal. Előfordul, hogy előadást tartok nekik a saját kutatásaimról, vagy az ő kutatásaikat vitatjuk meg, és általános gazdasági és monetáris politikai témákról beszélgetünk. A szakpolitikára legnagyobb befolyással rendelkező emberek ezeken a megbeszéléseken nem vesznek részt. Az a benyomásom, hogy sokan közülük nem is nagyon tartják a kapcsolatot a kutatókkal. Egy fontos kivétel *Otmar Issing*, aki 1998 és 2006 között az Európai Központi Bank igazgatósági tagja volt. Ő sokat beszélgetett a kutatókkal, és nagyon becsülöm azért a kezdeményezéséért, hogy az EKB részt vegyen a kutatókkal folytatott vitában; ő volt ennek a folyamatnak az egyik kiemelkedő alakja. Nem is tudom, hogy miért ilyen ritka ez a szakpolitikusok körében. Bizonyára okosak, és egész biztosan nagyon elfoglaltak, rengeteg dolguk van. Számos szakpolitikai kérdésben azonban alaposan végig kell gondolni a mögöttes közgazdaságtani vonatkozásokat. Nem tudom biztosan, hogy mennyi eszmecsere folytatnak a közgazdászokkal, de az a benyomásom, hogy nem sokat. Valószínűleg hasznos lenne, ha gyakrabban sort kerítenének rá. Gyakran elgondolkodom azon, hogy sok jegybanknál, például a Magyar Nemzeti Banknál is milyen kiváló és tapasztalt közgazdászok alkotják a kutatói állományt. Kapcsolatban állnak az egyetemi kutatással, és kiváló elemző készségekkel rendelkeznek, ami szerintem rendkívül hasznos a szakpolitikai kérdéseket illetően. Ennek ellenére az ő szakértelmük valahogy elsikkad a legfelső vezetői szinten. A jegybankoknál még csak-csak működik a dolog. A fiskális politikában azonban úgy látom, hogy egyáltalán nem. Nehéz lenne bármilyen értelmes kommunikációt felfedezni a fiskális politika formálói és a közgazdászkutatók között. Egyes kollégáim szerint a munkaerő-piaci politikában nem ez a helyzet, de én szkeptikus vagyok. Rejtély számomra, hogy a közgazdaságtani tudás és a jó közgazdasági elemzés milyen módon kerülhetne be a szakpolitikákba.

– Régebben blogolt is.

Igen, volt egy blogom a közgazdasági témájú német napilapnál, a *Handelsblattnál*. Számomra ez csak hobbi volt, nem volt része a fő tevékenységemnek. De üdítő volt vele foglalkozni. Gyakran, ha valami érdekeset olvastam a lapban a gazdaságpolitika tárgykörében, úgy éreztem, közgazdászként én is szívesen hozzászólnék a témához. A blog erre kiváló lehetőséget nyújtott. Nekiültem, és két óra múlva már fenn is volt a neten, és mindenki olvashatta. De túl sok időm ment el a spam kommentek kigyomlálásával: mindig voltak ilyenek, amelyeket ki kellett törölnöm, mert semmi közük nem volt a blog témájához. Mintha robotprogramok küldték volna őket. Időigényes volt törölni őket. Úgyhogy eljött egy pillanat, amikor úgy gondoltam: eddig élveztem, de itt az ideje abbahagyni, így hát lezártam a blogot. Talán volt azért valami hatása. Egyszer, 2008 szeptemberében nagyon aggasztott egy tömeges banki pénzkivétel Németországban, amivel kapcsolatban meglehetősen egyértelmű dolgokat írtam a blogomban. A *Handelsblattnál* azonban valaki úgy ítélte

meg, hogy a leírtak túl veszélyesek, úgyhogy kitörölték az egész bejegyzést. Csakhogy az olvasók felfigyeltek a blogbejegyzés törlésére, és emiatt sokkal többen látogattak el az oldalamra. Sőt, valamilyen automatikusan mentett formában még meg is maradt a cikk, úgyhogy el is tudták olvasni. Szóval a törlés épphogy növelte a blogom népszerűségét, következésképpen sokkal többen olvasták, mintha a Handelsblatt semmit se csinált volna vele. Számomra ez érdekes tanulság volt az internetes kultúrával kapcsolatban.

– A makrogazdaságtant súlyos bírálatok érték amiatt, hogy nem volt képes előre megjósolni a válságot. Megalapozott-e ön szerint ez a bírálat? Véleménye szerint melyek voltak a fő gondok a válság előtti makrogazdaságtannal?

Ezt a kérdést igazából a hivatásos előrejelzőknek kellene feltenni. Kutatóként nem veszek részt az előrejelzésben, nem ez a céloim. De ha valaki fel is emeli a hangját, hogy figyelmeztessen bizonyos veszélyekre, vajon meghallják-e? Hadd mondjak egy példát. 2003-ban az Európai Bizottság közgazdasági osztálya konferenciát szervezett a jegybankok politikája és a fiskális politika közötti kölcsönhatásokról, és felkértek, hogy írjak egy tanulmányt a témáról. Tudományos dolgozatot rendeltek azzal a megkötéssel, hogy akár általános egyetemi tananyagként is felhasználható legyen, vagy, hogy kicsit is alaposabb közgazdasági ismeretekkel rendelkező olvasók is megértsék. A tanulmányomnak tehát ezt a címet adtam: *Egységes pénz, de többféle költségvetési politika Európában: Mik a következmények?* A konferencián elhangzott előadásokat kötetben is kiadták, a tanulmányom így az interneten is elérhetővé vált. A tanulmány két részből áll, most a második részéről szeretnék beszélni. A második részben azt a kérdést tettem fel: mi történik, ha az Európai Monetáris Unió valamelyik tagországa államcsödbe kerül, vagy ha az államcsőd veszélye komolyan felmerül? Mi volna az Európai Központi Bank teendője? Milyen kérdéseket kell egy ilyen esetben végiggondolnunk? Nem volt elég élénk a fantáziám, hogy minden lehetőséget végiggondoljak, ráadásul a határidő is szorított. De legalább felvettem a kérdést, beszéltem róla a brüsszeli konferencián, amelyen az EKB és más intézmények szakpolitikai irányítóihoz közelebb álló kutatók is részt vettek, és hallották az általam elmondottakat. Ha tehát a szakpolitikusok közül egy is komolyan vette volna a kérdést, vagy akár egy újságíró is felkapta volna a témát, úgy gondolva, hogy vitára érdemes, lehetett volna az ügynek folytatása. De nem lett, nulla érdeklődés mutatkozott a felvetés iránt. Ebből azt a tanulságot szűrtem le, hogy ha egy kutató a konjunktúra idején felhívja a figyelmet bizonyos káros fejleményekre, Kasszandrává válik, azaz ügyet sem vetnek a szavaira. Biztosan nem én voltam az egyetlen, aki ilyesmit tapasztalt.

– Peter Howitt állítása szerint a jegybanki gyakorlat és a tudományos makrokutatások közötti kapcsolat jóval gyengébb az elméleti közgazdászok által kívánatosnak tartott mértéknél. Mit gondol erről, és hogyan lehetne fejleszteni a köztük lévő kölcsönhatást?

Véleményem szerint a jegybankok e tekintetben kifejezetten jól teljesítenek. Mehetnének persze jobban is a dolgok, de különösen a jegybankok nagyot fejlődtek. Szerintem harminc évvel ezelőtt a tudományos vitát tekintve nem álltak a helyzet magaslatán. Ma sok jegybank rendkívül felkészült kutatói állománnyal rendelkezik, akik részt vesznek a tudományos életben is, tanulmányokat írnak, és olvasnak, és párbeszédet folytatnak a tudományos kutatói közélettel. Az egyetemi és tudományos kutatók és a jegybanki kutatók között kiterjedt kommunikáció folyik. Ennek hatására a makroközgazdászok által kutatott kérdések köre is jelentősen megváltozott. Például számos kutatás irányul a monetáris politikai sokkok hatásaira, többek között éppen amiatt, hogy a jegybankokat érdekelte ez a terület. Ezzel szemben jóval kisebb kutatói figyelem irányul a fiskális politika számos területére. Ezekben a területeken a szakpolitikusok kevésbé figyeltek oda a tudományos eredményekre, következésképpen a kutatók más kérdések felé fordultak. Meggyőződésem, hogy a fiskális politikát jelentősen javítani lehetne, ha ezen a területen is megvalósulna valamiféle együttműködés. A jegybankokhoz hasonlóan miért nem hoznak létre kutatói csoportokat a pénzügyminisztériumokban és gazdasági minisztériumokban, biztosítva számukra az időt és az erőforrásokat ahhoz, hogy – miközben a szoroson vett minisztériumi munkájukat végzik – a tudományos közéletben is aktívan részt vehessenek? A következő nehéz feladat természetesen az, hogy a tényleges politikaformálásban hogyan tudjuk ezt a belső közgazdasági szakértelmet hasznosítani. Ezt a folyamatot nem ismerem a kellő mélységben. Gyakran úgy gondolom, hogy jó lenne, ha a magas szintű szakpolitikusoknak is lenne közgazdasági doktori fokozata és szakmai folyóiratokban megjelent publikációi. Ezáltal jobb rálátásuk lenne a kutatói munkára, következésképpen jobban tudnák hasznosítani a rendelkezésükre álló kutatói állományt. Nincs olyan, hogy gombnyomásra érkezik a tökéletes válasz egy adott problémára. Inkább folyamatos kommunikációra van szükség, hogy alaposan körül lehessen járni a kérdéseket, és azonosítani tudjuk a folyamatokat mozgó alapvető erőket. A jegybankok vezetése sem hasznosítja kellőképpen ezt az erőforrást. De a fiskális politikával vagy a munkaerő-

piaci politikával összehasonlítva a kettőt nem lehet egy napon említeni. A többi szakpolitikai terület példát vehetne a jegybankokról.

– Mielőtt az USA-ba költözött, sok évet töltött Európában. Meglátása szerint milyen jelenleg a szakma helyzete Európában? Van-e közeledés Európa és Amerika között, vagy még mindig egyértelműen az USA vezeti a tudományos életet?

Európában sok a kiváló közgazdász, vannak nagyon jó egyetemi tanszékek, de Európa egészében véve még mindig jókora lemaradásban van az USA-hoz képest. Egyszerűen hihetetlen, hogy mennyi elsőrendű közgazdász van az Egyesült Államokban. Néha az a benyomásom, hogy ha csak a Chicagóban és környékén tevékenykedő makroközgazdászokat és az összes európai makroközgazdászt vetjük össze, az eredményeket és a kutatási tevékenységeket nézve a chicagói tudományos közösség felveszi a versenyt egész Európával. Szóval a makrogazdasági kutatás szempontjából Chicago kicsit olyan, mintha egész Európát egyetlen városba pakolták volna össze. Nagyszerű érzés egy ilyen közösséghez tartozni. Európában elismerés illeti a CEPR-t (*Centre for Economic Policy Research – a szerk.*), amiért kiváló embereket hozott össze, de itt ez nem könnyű feladat. Európában még bőven van hová fejlődni. Ennek számos oka van. Természetesen Európának megvan a lehetősége rá, hogy utolérje, sőt akár le is hagyja Amerikát. Európa nem szegényebb az Egyesült Államoknál, és valószínűleg a szellemi vitára is fogékony a hangulat. Sok más európai születésű, de az Egyesült Államokban dolgozó közgazdászhoz hasonlóan én is szerettem Európában élni. Rengeteg valódi lehetőség van tehát itt. Sok egyetemet kifejezetten vállalkozó szellem jellemez, és ezzel sikereket érnek el.

– Van-e még valami, amit megosztana velünk?

Nagyjából ennyit akartam mondani. Most először járok a Magyar Nemzeti Bankban. A benyomásaim nagyon kedvezőek, és sok sikert kívánok az itt folyó munkához. Sok intelligens és érdekes emberrel beszéltem az MNB-nél, és örülök, hogy itt lehettem. Nagyon köszönöm a meghívást.